

**Národná stratégia
zameraná na skvalitnenie tvorby migračných údajov
a ich využitia na Slovensku**

infostat[®] Inštitút informatiky
a štatistiky
DÁVAME INFORMÁCIÁM ZMYSEL

2014

Jointly for our common future

Národná stratégia bola vyvinutá v rámci projektu SEEMIG – Managing Migration and its Effects in SEE – Transnational Actions towards Evidence-based Strategies. SEEMIG je strategickým projektom financovaný z prostriedkov Európskej únie, z programu Juho-východná Európa. Kód projektu: SEEMIG - SEE/C/0006/4.1/X.

V rámci projektu SEEMIG bola národná stratégia vypracovaná v rámci aktivity Stratégie, tvorba kapacít a nadnárodný dialóg, ktorá bola koordinovaná Univerzitou Trento.

Publikované informácie odrážajú názory autorov.

Autori: Danuša Jurčová, Ján Mészáros, Viera Pilinská, Branislav Šprocha, Boris Vaňo (INFOSTAT Bratislava)

Táto práca je predmetom autorského práva. Všetky práva týkajúce sa celého materiálu alebo jeho častí sú vyhradené .

Informácie sú k dispozícii na www.seemig.eu, otázky je možné smerovať aj na: INFOSTAT, Leškova 16, 817 95 Bratislava 15 alebo prostredníctvom e-mailu vdc@infostat.sk

Odporúčaná citácia: INFOSTAT (2014): SEEMIG National Strategy for enhancing migration data production and utilization for Slovakia (Proposal for a national strategy on data enhancement and utilization on migration, labour market and human capital).

1. ÚVOD

Národná stratégia prezentuje najzávažnejšie problémy vyplývajúce zo súčasného a očakávaného demografického vývoja a migrácie. Tieto problémy významný dopad na rôzne oblasti spoločenského vývoja a ich ignorovanie môže spôsobiť vážne problémy pre fungovanie spoločnosti.

Na vypracovanie stratégie sa využili okrem existujúcich strategických materiálov, ktoré sú k dispozícii na úrovni centrálnych riadiacich orgánov na Slovensku, aj materiály a výstupy vypracované v rámci projektu SEEMIG. Ide o národné správy WP3 a WP4, akčný plán WP4, výsledky demografickej prognózy na úrovni SR ako aj závery a odporúčania z odborných diskusií, ktoré boli súčasťou blok WP6.

2. ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE

Obdobie od roku 1990 po súčasnosť možno na Slovensku označiť ako transformačné obdobie, ktoré nasledovalo po významných politických zmenách v roku 1989. Predovšetkým 90. roky minulého storočia sa vyznačujú zásadnými spoločenskými a ekonomickými zmenami. Navyše na prelome rokov 1992 a 1993 sa Československo rozdelilo na dva štáty a vznikla samostatná Slovenská republika. Významné spoločenské, ekonomické, sociálne a ústavno-právne zmeny mali významný dopad na reprodukčné a rodinné správanie obyvateľstva, čo viedlo k významným zmenám v demografických trendoch.

Demografický vývoj na Slovensku po roku 2000 sa vyznačuje postupnou stabilizáciou demografických trendov, ktoré nasledovali po období zásadných demografických zmien. Ide o stabilizáciu smerom k novému modelu reprodukčného a rodinného právania.

Súčasný vývoj plodnosti je na Slovensku charakteristický pokračujúcim odkladom pôrodov do vyššieho veku, zvyšujúcim sa podielom narodených mimo manželstva a zvyšujúcim sa podielom rodín s jedným dieťaťom. Odkladanie pôrodov do vyššieho veku možno dokumentovať zvyšovaním mier plodnosti vo veku nad 30 rokov. Po období veľmi nízkej plodnosti v 90. rokoch, úhrnná plodnosť žien sa začala zvyšovať od roku 2003. Celkove však plodnosť zostala nízka, úhrnná plodnosť sa v súčasnosti pohybuje na úrovni 1,45 živonarodených na ženu v reprodukčnom veku. Mierne zvýšenie plodnosti na Slovensku je predovšetkým dôsledok pokračujúcej rekuperácie. Prebiehajúci proces rekuperácie bol spomalený dopadmi finančnej krízy a zvýšenou nezamestnanosťou. Zdá sa, že kríza ovplyvnila hlavne pôrody druhého poradia a pôrodnosť mladších žien. Priemerný vek žien pri pôrode dosiahol hodnotu 28,9 roka (zvýšenie o dva roky od roku 2001) a priemerný vek ženy pri prvom pôrode dosiahol hodnotu 27,4 roka (zvýšenie o tri roky od roku 2001). Napriek tomu ženy na Slovensku patria v rámci EÚ-27 k relatívne mladým matkám.

Vývoj úmrtnosti po roku 1990 je na Slovensku priaznivý. Úmrtnosť sa znížila u oboch pohlaví, čo dokazuje zvýšenie strednej dĺžky života pri narodení mužov aj žien. V porovnaní s rokom 2001 sa stredná dĺžka života pri narodení zvýšila u mužov o tri roky a u žien o dva roky. Za pozitívny trend možno považovať aj znižovanie nadúmrtnosti mužov, teda rozdielu medzi strednou dĺžkou života pri narodení mužov a žien.

Vývoj zahraničnej migrácie na Slovensku je úzko spojený s politickým a ústavno-právnym vývojom. Do začiatku 90. rokov bola zahraničná migrácia na Slovensku bezvýznamná. Výnimkou bola migrácia s Českou republikou (v tom období išlo o vnútornú migráciu v rámci Československa). Od roku 1990 do roku 1992 Česká republika získala migráciou zo Slovenska asi 240 tisíc obyvateľov.

Po zmene politického režimu v roku 1989 sa Slovensko stalo migračne ziskovou krajinou (podľa oficiálnych štatistických údajov). Najvyšší počet prisťahovalcov sa viaže na obdobie rokov 1991-1994. Bolo to nepochybne spôsobené aj procesom reemigrácie, ktorá súvisela s reštitučnými procesmi.

Vývoj migrácie v novom miléniu bol ovplyvnený vstupom Slovenska do Európskej únie (1.5.2004) ako aj začlenením Slovenska do Schengenského priestoru (21.12.2007). V rokoch 2001-2013 zahraničná migrácia prispela zásadným spôsobom k prírastku počtu obyvateľov na Slovensku.

Občania Českej republiky sú najväčšou skupinou medzi prisťahovalcami na Slovensko zo zahraničia. Nasledujú občania Rumunska, Maďarska a Nemecka. Počet evidovaných vystahovaných osôb zo Slovenska je veľmi nízky a tento údaj nezodpovedá skutočnému počtu vystahovaných.

Súčasný a očakávaný populačný vývoj významne ovplyvňuje počet, prírastok a vekovú štruktúru obyvateľstva. V najbližších desaťročiach sa s veľkou pravdepodobnosťou očakáva úbytok počtu obyvateľov a proces populačného starnutia bude nezvratný do roku 2060.

Na začiatku milénia (roky 2001-2003) bol na Slovensku prvý raz v histórii zaznamenaný prirodzený úbytok obyvateľstva, keď počet zomrelých prevýšil počet živonarodených. Kladný celkový prírastok obyvateľstva zabezpečilo kladné migračné saldo. Celkový prírastok obyvateľstva bol však v tomto období veľmi nízky. V ďalšom období sa celkový prírastok obyvateľstva zvýšil. V rokoch 2004-2006 sa ročný celkový prírastok obyvateľstva pohyboval na úrovni 4400 až 4800 osôb. V relatívnom vyjadrení išlo stále o veľmi nízke hodnoty, nižšie ako 1 osoba na 1000 obyvateľov. Napriek tomu, že od roku 2004 dosahoval prirodzený prírastok znovu kladné hodnoty, na celkovom prírastku obyvateľstva sa väčšou mierou stále podieľala migrácia.. Podiel migračného salda na celkovom prírastku obyvateľstva bol 60 až 85 percent. Obdobie 2007 až 2012 bolo charakteristické zvýšením prírastkov obyvateľstva. Od roku 2009 je prirodzený prírastok vyšší ako migračné saldo. Tento stav je spôsobený predovšetkým zvýšeným počtom narodených detí a stagnujúcim počtom zomrelých. V súčasnosti migračné saldo prispieva k prírastku obyvateľstva len asi štvrtinou.

Starnutie obyvateľstva je jedným z najvýznamnejších demografických procesov na Slovensku. Populačné starnutie sa na Slovensku začalo už v polovici 50. rokov minulého storočia, do konca 80. rokov však prebiehalo veľmi mierne. Proces populačného starnutia sa zintenzívnili v 90. rokoch minulého storočia, o čom svedčí nárast priemerného veku obyvateľstva aj indexu starnutia. Medzi rokmi 2001 a 2013 sa index starnutia zvýšil o 36 percent a dosiahol historicky najvyššiu hodnotu 88,3 percenta. Priemerný vek obyvateľstva sa zvýšil z hodnoty 36,16 rokov v roku 2001 na 39,59 rokov v roku 2013, čo je tiež historicky najvyššia hodnota na Slovensku. Napriek intenzívnejšiemu procesu starnutia patrí obyvateľstvo SR stále k najmladším v EÚ.

Zmeny v počte a vekovom zložení obyvateľstva budú s veľkou pravdepodobnosťou intenzívnejšie. Počas najbližších desaťročí možno s veľkou pravdepodobnosťou očakávať zníženie počtu obyvateľov a veľmi intenzívne starnutie obyvateľstva nie je možné odvrátiť. Podľa všetkých relevantných prognóz bude Slovensko v polovici 21. storočia druhou najstaršou krajinou v EÚ a jednou z najstarších krajín na svete.

3. HLAVNÉ VÝZVY SPOJENÉ S MIGRÁCIOU NA SLOVENSKU

Súčasný a očakávaný populačný vývoj spôsobí redukciu prírastkov obyvateľstva a populačné starnutie. Tieto skutočnosti, ktoré sú nezvratné počas najbližších desaťročí, budú mať vážne dopady na fungovanie spoločnosti. Populačné starnutie je dnes považované za globálny problém, ktorý má významný vplyv na spoločenské, kultúrne a ekonomické aspekty spoločenského vývoja, vrátane spôsobu života rodín a celkovej spoločenskej klímy.

Demografické zmeny ovplyvnia všetky oblasti spoločenského života. Jedným z najvýznamnejších dopadov bude vplyv na ekonomiku krajiny. Ekonomické zaťaženie obyvateľstva sa významne zvýši, čo bude mať významný vplyv na počet a vekovú štruktúru pracovnej sily a sprostredkovaný vplyv na ekonomický potenciál krajiny. Čo sa týka dopadov na trh práce, migrácia môže hrať významnú úlohu, nakoľko migranti bezprostredne ovplyvňujú početnosť pracovnej sily. Významný vplyv demografického vývoja sa očakáva v oblasti sociálneho poistenia. Napriek tomu, že úmrtnostné pomery sa budú pravdepodobne zlepšovať, vyšší podiel staršieho obyvateľstva si vyžiada zvýšenie požiadaviek a nákladov na zdravotnú starostlivosť. Analogické dopady starnutia obyvateľstva je možné očakávať aj v iných oblastiach spoločenského života – vzdelávaní, bývaní, infraštruktúre, službách a podobne.

Starnutie obyvateľstva zmení spoločenskú klímu. Obdobie, keď zastúpenie detí a seniorov v populácii bude opačné ako doteraz bolo obvyklé, prinesie nové písané aj nepísané spoločenské, kultúrne a sociálne pravidlá a normy. Vplyv staršieho obyvateľstva v spoločnosti bude väčší, nie len kvôli ich väčšiemu počtu ale aj vďaka ich väčšej aktivite a schopnosti participovať na živote spoločnosti.

Očakávaný populačný vývoj prinesie zmeny aj do regionálneho rozvoja. Je pravdepodobné, že vo väčších regionálnych celkoch sa budú regionálne rozdiely znižovať. Dá sa však predpokladať vytváranie malých regiónov, v ktorých sa prejavia negatívne dopady populačného vývoja v koncentrovanej podobe. Špeciálnou skupinou z pohľadu regionálneho rozvoja sú regióny s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva.

Zvýšený záujem migrantov o Slovensko je v budúcnosti veľmi pravdepodobný. Na jednej strane možno očakávať vyššiu atraktivnosť Slovenska pre prisťahovalcov, ktorá by mala vyplývať zo stabilizácie spoločenského vývoja na Slovensku po ukončení spoločenskej transformácie. Na druhej strane situácia na trhu práce (menej početná a staršia pracovná sila) bude stále viac vytvárať tlak na príchod migrantov, ktorí sú jedným zo zdrojov na pokrytie voľných pracovných miest.

Je reálny predpoklad, že Slovenská republika bude stále viac cieľovou krajinou pre prisťahovalcov, pričom treba počítať so zvýšením podielu prisťahovalcov z rozvojových krajín. Ich integrácia bude jednou z kľúčových spoločenských výziev v najbližších desaťročiach. Opačnú stránku problému predstavujú vysťahovalci zo Slovenska. Často ide o mladých a vzdelaných ľudí. Hoci sa obavy zo silnej emigračnej vlny mladých ľudí nepotvrdili, únik mozgov zostáva vážnym problémom aj na Slovensku.

4. HLAVNÉ PROBLÉMY V SYSTÉME DÁT

Obvyklý pobyt

Hlavným problémom migračnej štatistiky na Slovensku je podhodnotenie údajov o vysťahovaných osobách. Mnohí občania SR žijú v zahraničí (mnohí dokonca dlhodobo), avšak na trvalý pobyt sú z rôznych dôvodov evidovaní na Slovensku. To znamená, že sú zahrnutí v obyvateľstve SR na základe evidencie o trvalom pobyte a zároveň sú evidovaní v inej krajine zvyčajne na základe obvyklého pobytu. Povinnosť pre cudzincov odhlásiť sa z pobytu pri odchode zo Slovenska existuje v zákone od roku 2011. Aj občania SR majú zákonom stanovenú povinnosť odhlásiť sa z trvalého pobytu pri odchode do zahraničia natrvalo alebo oznámiť odchod pri dĺžke pobytu nad 90 dní. Občania aj cudzinci si však túto povinnosť často neplnia, často pravdepodobne aj z dôvodu, že zákon neukladá za nesplnenie tejto povinnosti žiadne sankcie.

V SR nebol doteraz ustanovený obvyklý pobyt, na základe ktorého by sa definovali populačné a migračné toky. Na národnej úrovni sú obyvateľstvo aj migrácia definované na základe trvalého pobytu a pre medzinárodné účely sa obvyklý pobyt musí vyskladať z viacerých zdrojov.

Slovenská republika nemá v súčasnosti všetky potrebné údaje na konštrukciu obvyklého pobytu. Najväčší problém pre realizáciu tejto požiadavky v súlade s nariadením EÚ o demografickej štatistike je skutočnosť, že na Slovensku neexistuje zdroj informácií o občanoch s trvalým pobytom na Slovensku, ktorí žijú v zahraničí (výnimkou je sčítanie obyvateľov).

Na získanie presnejších informácií o pobyte osôb na Slovensku ako aj o reálnejších migračných tokoch sa zdá byť nevyhnutné zaviesť evidenciu založenú na obvyklom pobyte do demografickej aj migračnej štatistiky. Informáciu o obvyklom pobyte treba pridať do všetkých štatistických hlásení aj administratívnych databáz, v ktorých sa evidujú údaje o pobyte obyvateľstva. Okrem metodologických a organizačných opatrení na zavedenie obvyklého pobytu do praxe, treba spraviť aj potrebné legislatívne úpravy.

Špeciálne výberové zisťovanie

Na Slovensku v súčasnosti neexistuje žiadne špeciálne výberové zisťovanie v gescii Štatistického úradu SR alebo inej inštitúcie ústrednej štátnej správy, ktoré by bolo zamerané na migráciu. Keď zoberieme do úvahy existujúce problémy s evidenciou migrácie, ktoré sa určite nepodarí vyriešiť v krátkom čase, výberové zisťovanie sa javí ako vhodný zdroj informácií o migrácii a pobyte obyvateľstva.

Výberové zisťovanie pracovných síl sa javí ako najvhodnejšie zo súčasne existujúcich výberových zisťovaní na získavanie informácií o migrácii (predovšetkým migrácii za prácou). V rámci výberového zisťovania pracovných síl každá krajina každoročne organizuje doplnkové zisťovanie (tzv. ad-hoc modul), ktorý je tematicky zameraný na špecifický problém súvisiaci s trhom práce, vzdelávaním, zdravotným stavom alebo sociálnym poistením. Toto doplnkové zisťovanie bolo už dvakrát zamerané aj na problematiku migrácie a cudzincov (v roku 2008 a 2014).

INFOSTAT využije svoje skúsenosti, ktoré získal pri príprave zisťovania populačnej klímy (ktoré sa napriek vysokému stupňu rozpracovanosti nepodarilo zrealizovať kvôli nedostatku finančných prostriedkov) a bude iniciovať vznik nového výberového zisťovania zameraného na oblasť reprodukcie, rodiny a migrácii. Gestorom a administrátorom takéhoto zisťovania by mal byť Štatistický úrad SR v spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvom vnútra SR.

Výberové zisťovanie by malo byť zamerané na tri oblasti – reprodukciu, rodinu a migráciu. Hlavným cieľom migračného bloku zisťovania by malo byť získanie informácií o zámeroch, motívoch a podmienkach obyvateľstva na vysťahovanie sa zo Slovenska a následne skvalitnenie údajov o vysťahovaných osobách, ktoré sú v súčasnosti ovplyvnené nepresnou evidenciou.

INFOSTAT pripraví kompletný návrh výberového zisťovania, vrátane popisu obsahu, návrhu dotazníka, definície cieľovej populácie, špecifikácie výberovej siete, časového harmonogramu a rozpočtu. Návrh bude zohľadňovať potrebu porovnateľnosti výsledkov výberového zisťovania s výsledkami obdobných zisťovaní v zahraničí. Pri návrhu migračného bloku výberového zisťovania sa využijú skúsenosti získané počas práce na projekte SEEMIG.

Odhady

Nakoľko len časť indikátorov potrebných pre konštrukciu obvyklého pobytu je možné získať zo súčasných zdrojov údajov, je potrebné vo väčšej miere využiť odhady. Dokonca aj v prípade zavedenia obvyklého pobytu do praxe a intenzívnejšieho využívania administratívnych údajov na štatistické účely nebude evidencia úplná a odhady môžu slúžiť ako vhodný doplnkový zdroj údajov. Vzhľadom na zavedenie obvyklého pobytu do praxe je potrebné vypracovať odhady osôb odchádzajúcich zo Slovenska do zahraničia so zámerom žiť v zahraničí najmenej jeden rok (bez zmeny

trvalého pobytu) a odhad osôb s trvalým pobytom na Slovensku, ktoré žijú v zahraničí viac ako jeden rok. Ďalej je potrebné odhadnúť počet osôb, ktoré sa po vysťahovaní do zahraničia po určitom čase vrátia na Slovensko (návratová migrácia). Na vypracovanie odhadov sa využívajú štatistické metódy a zrkadlové štatistiky.

Administratívne údaje

Využitie administratívnych údajov na štatistické účely zodpovedá súčasným trendom v štatistike a je tiež obsiahnuté v odporúčaniach Európskej únie. Má neoddiskutovateľné výhody, hlavne znížovanie nákladov, zvýšenie kvality údajov a zníženie zaťaženia respondentov a spravodajských jednotiek.

Na Slovensku sú viaceré administratívne registre, ktoré by za určitých okolností mohli byť využité na štatistické účely. Prvým je Populačný register, ktorý obsahuje najviac údajov potrebných pre demografickú štatistiku. Z pohľadu potreby demografickej štatistiky sú dôležitými potenciálnymi zdrojmi administratívnych údajov aj Sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne a obecné registre, ktoré obsahujú údaje o obyvateľstve, bytoch a domoch. Ďalej existuje viacero registrov, ktoré by sa dali využiť ako doplnkový zdroj údajov. Z hľadiska demografickej štatistiky buď obsahujú malý rozsah údajov alebo sa týkajú len malej časti populácie. Ide predovšetkým o Pozemkový register, Obchodný register a databázu Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny. Tri nové (pripravované) registre by mohli byť veľkým prínosom pre štatistickú prax, hlavne pre potreby sčítania obyvateľov. Ide o Register fyzických osôb, Register bytov a Register adries.

Hlavné problémy pri využívaní administratívnych údajov na štatistické účely možno zhrnúť nasledovne:

- Nedostatočná komunikácia a spolupráca medzi správcami administratívnych registrov a štatistickým úradom. Nedostatok politickej vôle na zlepšenie tejto spolupráce (všetky zainteresované inštitúcie sú orgánmi ústrednej štátnej správy a sú riadené a kontrolované vládou)
- Súčasne platná legislatíva neumožňuje využitie administratívnych údajov na štatistické účely v potrebnom rozsahu.
- Administratívne registre nie sú prepojené nakoľko neexistuje spoločný identifikátor.
- Kvalita údajov v administratívnych databázach nie je dostatočná. Úprava niektorých administratívnych údajov na základe štatistických údajov je nevyhnutná.
- Niektoré údaje je potrebné doplniť do administratívnych registrov. Hlavnou prekážkou je nezáujem správcov robiť zásahy do existujúcich administratívnych zdrojov údajov.

A significant challenge for statistics in Slovakia is to integrate administrative data sources into a statistical information system to the greatest extent possible. As the integration of administrative data is a long-term and difficult process, it is necessary to start the preparation phase quickly. Firstly the concept of usage of administrative data for the needs of demographic statistics should be defined, followed by the needed modifications in legislation, ensuring the links between all administrative registers (through a unified and unambiguous identifier or otherwise), modification of the Population register in terms of the content and quality of data, introduction of new registers into practice (Register of natural persons, Register of dwellings and Register of addresses).

Dôležitou výzvou pre štatistiku na Slovensku je integrácia administratívnych údajov do štatistického informačného systému v najväčšom možnom rozsahu. Nakoľko ide o dlhodobý a odborne náročný proces, je potrebné začať s prípravou čo najskôr. Najskôr treba vypracovať koncepciu využitia administratívnych údajov na štatistické účely. Následne treba upraviť existujúcu legislatívu a zabezpečiť prepojenie medzi všetkými základnými administratívnymi registrami (prostredníctvom jednotného identifikátora alebo iným spôsobom). Ďalšími potrebnými krokmi je zlepšenie kvality

administratívnych údajov a zavedenie nových administratívnych registrov do praxe (Register fyzických osôb, Register bytov a Register adries).

Sčítanie obyvateľov

Sčítanie obyvateľov realizované tradičným spôsobom neposkytuje v súčasnosti dostatočne kvalitné údaje o počte, štruktúre a územnom rozdelení obyvateľstva. Je to hlavne v dôsledku vysokej miery neodpovedí, ktorá je extrémne vysoká hlavne v prípade otázok týkajúcich sa pobytu a migrácie.

Riešením sa zdá byť prechod z tradičného sčítania obyvateľov na sčítanie založené na údajoch z administratívnych registrov alebo z výberových zisťovaní, ktoré nezávisia na ochote a schopnosti respondentov poskytnúť odpovede na otázky v dotazníku. Sčítanie obyvateľov založené plne na administratívnych zdrojoch údajov by malo byť dlhodobým cieľom. Pri najbližšom sčítaní obyvateľov v roku 2021 bude potrebná kombinácia údajov z viacerých zdrojov. Do úvahy prichádzajú administratívne údaje, výberové zisťovanie, dotazníkové zisťovanie.

Pre potreby sčítania obyvateľov nie sú administratívne údaje v súčasnej podobe postačujúce. Aby sa mohli administratívne údaje vôbec využiť v sčítaní obyvateľov, bude potrebné spraviť viacero opatrení smerujúcich ku skvalitneniu údajov, prepojeniu registrov a zladeniu obsahu registrov.

Časť údajov, ktoré sa nepodari získať z administratívnych zdrojov, bude potrebné získať vyčerpávajúcim dotazníkovým zisťovaním alebo výberovým zisťovaním. Dotazníkové zisťovanie by malo mať podstatne menší rozsah ako v prípade tradičného sčítania obyvateľov. Bude to znamenať menšiu záťaž pre obyvateľov a nižšie náklady pre štát. Dotazníkové zisťovanie je ale naopak drahšie a menej akceptovateľné pre obyvateľstvo ako výberové zisťovanie. V prípade výberového zisťovania je možné získať reprezentatívne výsledky len po úroveň okresov (ako maximálny variant). Pokiaľ sú potrebné údaje zo sčítania obyvateľov po úroveň obcí a tieto nie sú k dispozícii v administratívnych databázach, je potrebné použiť dotazník. V oboch prípadoch je potrebné riešiť problematiku neodpovedí.

Kombinácia spomínaných troch zdrojov údajov je zdá sa najvhodnejšia cesta pre sčítanie obyvateľov v roku 2021. Rozhodovacími kritériami bude požadovaný územný detail, , zaťaženie respondentov a náklady.

5. Politické odporúčania

Migrácia sa všeobecne považuje za jeden zo spôsobov, ako redukovať dopady populačného vývoja, predovšetkým na počet obyvateľov. Migrácia môže priamo ovplyvniť situáciu na trhu práce – v pozitívnom aj negatívnom zmysle. Prínos migrantov pre spoločnosť závisí do veľkej miery od úspešnosti ich integrácie do spoločnosti. Väčšina opatrení zameraných na migráciu súvisí dajakým spôsobom s potrebami trhu práce.

Rastúca mobilita obyvateľstva počas posledných desaťročí spôsobuje problémy pri tradičnej evidencii obyvateľstva založenej na trvalom pobyte. Vzniká otázka, či sa zamerať na zlepšenie existujúcej evidencie obyvateľstva alebo úplne zmeniť prístup. Problém je o to zložitejší, že je nadnárodný a izolované riešenia nemusia byť úspešné.

Ako úvodný krok navrhujeme preskúmať možnosti zavedenia obvyklého pobytu do praxe, ktorý by mohol byť doplnkom k súčasnej evidencii resp. postupne by ju mohol nahradiť. Údaje o obvyklom pobyte by mohli skvalitniť všetky dôležité štatistické zdroje údajov – sčítanie obyvateľov, evidenciu pohybu obyvateľov, výberové zisťovania ako aj údaje z administratívnych zdrojov. Doplnkové informácie je možné získať pomocou špeciálnych výberových zisťovaní, ktoré umožnia identifikovať

nepresnosti v štatistickej evidencii. Žiadna takáto zmena sa nemôže uskutočniť bez špecifických opatrení, z ktorých najvýznamnejšie uvádzame v nasledovnom prehľade.

Základné opatrenia na zavedenie obvyklého pobytu do praxe:

- Informácie o obvyklom pobyte je potrebné pridať do všetkých štatistických hlásení a administratívnych databáz.
- Okrem metodologických a organizačných opatrení spojených so zavedením obvyklého pobytu do praxe je potrebné uskutočniť potrebné zmeny v legislatíve, ktoré zabezpečia, že obyvateľstvo bude mať povinnosť nahlasovať zmenu obvyklého pobytu.

Základné opatrenia súvisiace s administratívnymi údajmi

- Prijatť právne úpravy, ktoré umožnia využívanie administratívnych údajov na štatistické účely v potrebnom rozsahu.
- Zavedenie nových administratívnych registrov do praxe – Register fyzických osôb, Register bytov a Register adries.
- Prepojenie všetkých základných registrov
- Úprava Registra obyvateľov po stránke obsahovej aj po stránke kvality údajov, prípadne vytvoriť modifikovaný register obyvateľov v gescii štatistického úradu

Základné opatrenia súvisiace so sčítaním obyvateľstva:

- Vypracovať strednodobú a dlhodobú koncepciu pre transformáciu sčítania obyvateľov, ktorej integračnou súčasťou bude návrh sčítania obyvateľov v roku 2021.
- Vypracovať podrobný návrh sčítania obyvateľov v roku 2021, ktoré nebude mať tradičnú formu ale bude založené na údajoch z viacerých zdrojov. V optimálnom prípade to budú údaje z administratívnych zdrojov a výberových zisťovaní. V prípade potreby budú tieto údaje doplnené krátkym dotazníkom.

Základné opatrenia týkajúce sa špeciálneho zisťovania zameraného na migráciu:

- Pripraviť návrh špeciálneho zisťovania zameraného na reprodukciu, rodinu a migráciu. Súčasťou návrhu je popis obsahu, návrh dotazníka, definícia cieľovej populácie, vytvorenie výberového súboru, transformácia výberu do anketárskej siete, časový harmonogram a rozpočet. Je potrebné zabezpečiť kompatibilitu výsledkov zisťovania s výsledkami obdobných zisťovaní realizovaných v zahraničí.

PRÍLOHA 1: Stretnutia zainteresovaných subjektov, odborné analýzy a politické dokumenty použité na vypracovanie návrhu stratégie

Návrh stratégie bol vyvinutý s pomocou nasledovných stretnutí zainteresovaných subjektov, odborných analýz, politických dokumentov a detailných SEEMIG analýz:
SEEMIG STRETNUTIA ZAJINTERESOVANÝCH SUBJEKTOV
- Foresight Exercise – 20.11.2013 – Slovenská akadémia vied, Univerzita Komenského, Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, Štatistický úrad SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ministerstvo vnútra SR, INFOSTAT - Fokusová skupina – 20.5.2014 – Slovenská akadémia vied, Univerzita Komenského, Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, INFOSTAT
ODBORNÉ ANALÝZY A POLITICKÉ DOKUMENTY
- Migračná politika v SR - Koncepcia štátnej rodinnej politiky v SR - Koncepcia regionálneho rozvoja v SR - Bleha, B., Vano, B. 2007. Teoretické a metodologické aspekty populačnej politiky a ich koncepcia pre SR, Sociológia, Vol 30 (1), p. 62-80. - Eric B. Jensen. 2013. A Review of Methods for Estimating Emigration. <i>Population Division Working Paper No. 101</i>, U.S. Census Bureau.
PODROBNÉ ANALÝZY SEEMIG
Výstupy projektu SEEMIG sú k dispozícii na http://seemig.eu/index.php/downloads-project-outputs: - Dynamic historical analysis of migratory, labour market and human capital processes – country report for Slovakia - Analysis of existing migratory data production systems and data sources – country report for Slovakia - Action Plan to improve and enhance the migratory data production system and data sources in Slovakia - Population projections and forecasts in Slovakia - Foresight synthesis report